

**Pražské
gerontologické dny
2015**

Mgr. Jan Kliner

OBSAH

Péče o lidi s demencí očima právníka

POUŽITÉ ZKRATKY

- “ OZ = zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění
- “ ZZS = zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách v platném znění
- “ Ú = ústavní zákon 1/1993 Sb., Ústava
- “ LZPS = ústavní zákon 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- “ ÚOOLPZS = Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, 1950, Řím (Rada Evropy)
- “ ESLP = Evropský soud pro lidská práva

VZTAH OZ A ZZS

- “ Základní předpis = zák. o poskytování zdravotních služeb (tzv. lex specialis k NOZ)
- “ ustanovení NOZ se ale použijí tam, kde obsahují podrobnější úpravu, či upravují otázky v ZZS neřešené
- “ poměr těchto dvou předpisů je tedy nutno posuzovat spíše na úrovni speciality jednotlivých ustanovení
- “ NOZ, jako zákonný záměr podstatně vyššího rozsahu, nemohl zcela brát ohledy na ZZS

PRÁVO NA INFORMACE

- “ Úmluva o lidských právech a biomedicíně, zákon o zdravotních službách aj.
- “ ZZS: Poskytovatel je povinen
 - a) zajistit, aby byl pacient srozumitelným způsobem v dostatečném rozsahu informován o svém zdravotním stavu a o navrženém individuálním léčebném postupu a všech jeho změnách
 - b) umožnit pacientovi nebo osobě určené pacientem klást doplňující otázky vztahující se k jeho zdravotnímu stavu a navrhovaným zdravotním službám, které musí být srozumitelně zodpovězeny

PRÁVO NA INFORMACE

“ ZZS: Pacient je oprávněn

a) vzdát se podání informace o zdravotním stavu

b) určit osoby, kterým má být poskytnuta informace nebo vyslovit zákaz o podávání informací o zdravotním stavu

“ 2 režimy:

- . A) osoba schopná určit, kdo bude mít právo na informace o jeho zdravotním stavu;
- . B) pacient s ohledem na svůj zdravotní stav není schopen určit tyto osoby.

“ **REŽIM A:** osobou může být rodinný příslušník i osoba bez příbuzenského stavu – náleží jim i právo nahlížet do zdravotní dokumentace a právo na pořízení výpisů z ní.

- “ **REŽIM B:** pouze osoby blízké, pouze informace o aktuálním zdravotním stavu (pokud pacient dříve nevyslovil zákaz).
- “ **Pacient s omezenou svéprávností:** právo na informace o zdravotním stavu a právo klást otázky náleží zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi pacienta; pacientovi tehdy, je-li k takovému úkonu přiměřeně rozumově a volně vyspělý (§ 31 odst. 5 ZZS).
- “ Poskytování informací ze zdravotnické dokumentace se řídí právní úpravou účinnou v době, kdy je požadavek uplatněn a kdy se přístup k dokumentaci umožňuje, nikoliv předpisem účinným v době hospitalizace či vytvoření dokumentace (dle názoru NS, 25Cdo 3562/2009)

“ Zadržení nepříznivých informací § 2640 OZ:

- . Ohrozil-li by se tím zcela zjevně a vážně zdravotní stav ošetřovaného, může mu být vysvětlení podáno v plném rozsahu dodatečně, jakmile již není třeba obávat se nebezpečí. Má se za to, že toto právo poskytovatel nemá, nepotvrdí-li mu zjevnost a vážnost nebezpečí jiná osoba poskytující péči o zdraví v daném oboru

INFORMOVANÝ SOUHLAS

- “ SOUHLAS = základní předpoklad pro poskytnutí zdravotní služby
- “ Formy: písemný, ústní, konkludentní
- “ OZ – domněnka souhlasu: *„nevyžaduje-li se pro souhlas písemná forma, má se za to, že byl udělen.“* → důkazní břemeno na pacientovi
- “ Povinnost řádného poučení a informování o poskytnutých službách → důkazní břemeno na poskytovateli

INFORMOVANÝ SOUHLAS

“ **§ 28 a násl. zák. č. 372/2011 Sb., Zákon o zdravotních službách**

“ Písemná forma souhlasu se vyžaduje, pokud tak stanoví jiný právní předpis (např. transplantační zákon) nebo pokud tak s ohledem na charakter poskytovaných zdravotních služeb určí poskytovatel. Souhlas s hospitalizací musí být vždy v písemné formě.

“ **§ 93 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník**

“ Souhlas k zásahu do integrity člověka vyžaduje písemnou formu, má-li být oddělena část těla, která se již neobnoví; souhlas k lékařskému pokusu na člověku, nebo zákroku, který zdravotní stav člověka nevyžaduje; to neplatí, jedná-li se o kosmetické zákroky nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

INFORMOVANÝ SOUHLAS

“ Jestliže pacient nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav vyslovit souhlas s poskytováním zdravotních služeb, a nejde-li o zdravotní služby, které lze poskytnout bez souhlasu, vyžaduje se souhlas osoby určené pacientem podle § 33 odst. 1, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, manžela nebo registrovaného partnera, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas rodiče, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas jiné svéprávné osoby blízké, pokud je známa.

“ Nemůže-li člověk udělit souhlas pro neschopnost projevit vůli, byť jen přechodnou, a nemá-li zákonného zástupce, vyžaduje se souhlas přítomného manžela, rodiče, nebo jiné osoby blízké. Není-li přítomna žádná z těchto osob, vyžaduje se souhlas manžela, a není-li, souhlas rodiče, popřípadě jiné osoby blízké, pokud je lze bez obtíží zjistit a zastihnout a pokud je zřejmé, že nehrozí nebezpečí z prodlení. Není-li možné získat souhlas žádným z výše uvedených způsobů, může souhlas udělit jiná přítomná osoba, která o dotčenou osobu osvědčí mimořádný zájem.

ROZHODOVÁNÍ A SVÉPRÁVNOST

- “ Úprava: § 15, 16 OZ
- “ DEFINICE = způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)

Institut omezení svéprávnosti

- . jen v zájmu člověka, jehož se to týká
- . hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li méně omezující opatření
- . Soud má povinnost zjistit názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje
- . Nejdéle na 3 roky (při zahájení nového řízení se účinky prodlužují až o rok)
- . Rozhodnutí o omezení svéprávnosti nezabavuje člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života!

Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat

- “ Institut **předběžného prohlášení** - § 38 OZ
- “ Institut **nápomoci při rozhodování** – § 45 OZ
- “ Institut **zastoupení členem domácnosti** - § 49 OZ

Institut **předběžného prohlášení**

- . V očekávání vlastní nezpůsobilosti právně jednat může člověk projevit vůli, aby byly jeho záležitosti spravovány určitým způsobem, nebo aby je spravovala určitá osoba, nebo aby se určitá osoba stala jeho opatrovníkem
- . Forma veřejné listiny nebo soukromé listiny s alespoň dvěma svědky

Institut **nápomoci při rozhodování**

- . Potřebuje-li člověk nápomoc při rozhodování, protože mu v tom duševní porucha působí obtíže, třebaže nemusí být omezen ve svéprávnosti, může si s podpůrcem ujednat poskytování podpory
- . Nevyžaduje se omezená svéprávnost
- . Forma smlouvy o nápomoci schválená soudem
- . Jeden či více podpůrců

Institut zastoupení členem domácnosti

- . Brání-li duševní porucha zletilému, který nemá jiného zástupce, samostatně právně jednat, může ho zastupovat jeho potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky
- . Nutnost schválení soudem
- . Není oprávněn dát souhlas k zásahu do duševní nebo tělesné integrity člověka s trvalými následky

Smluvní zastoupení

Dohoda o plné moci

Dvoustranné (vícestranné) právní jednání mezi zmocněncem a zmocnitelem, na jehož základě vznikne vztah zastoupení (§ 441 odst. 1 OZ).

Plná moc

Jednostranné právní zmocnitele adresováno třetím osobám – prokázání vzniku dohody o zastoupení.

Rozsah zástupčího oprávnění

“ Zmocnitel uvede rozsah zástupčího oprávnění v plné moci.

V některých příkladech zákon požaduje vymezení zástupčího oprávnění konkrétním způsobem: § 168 ZOK

Společník se zúčastňuje valné hromady osobně nebo v zastoupení. Plná moc musí být udělena písemně a musí z ní vyplývat, zda byla udělena pro zastoupení na jedné nebo na více valných hromadách.

Forma plné moci

- “ Netýká-li se zastoupení jen určitého právního jednání, udělí se plná moc v písemné formě. Vyžaduje-li se pro právní jednání zvláštní forma, udělí se v téže formě i plná moc.
- “ Formou je i notářský zápis (veřejná listina)

Generální/speciální plná moc

- “ Z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 30 Cdo 3382/2007:
- “ Plná moc může být všeobecná (generální), která opravňuje zmocněnce ke všem úkonům kromě těch, jež vyžadují zvláštní plnou moc, anebo zvláštní (speciální), která je omezena jen na určitý právní úkon (na jeden, či více), popř. na určitý druh právních úkonů. Kromě případů, kdy zákon výslovně požaduje speciální plnou moc k určitému právnímu úkonu (např. k odmítnutí dědictví), je věcí zmocnitele, zda ke každému právnímu úkonu, jenž má být učiněn v jeho zastoupení, vystaví zmocněnci zvláštní plnou moc, či zda mu udělí tzv. všeobecnou plnou moc. Má-li být rozsah zmocněncova oprávnění jednat za zmocnitele nějakým způsobem omezen, musí být toto omezení výslovně vyjádřeno v plné moci. Jestliže plná moc žádná omezení nevykazuje, jde o plnou moc neomezenou. V každém případě musí být z plné moci zřejmý rozsah oprávnění zmocněnce. Rozhodující je proto obsah plné moci.

HOSPITALIZACE A (NE)SOUHLAS S NÍ

“ ZZS - § 38

“ Bez souhlasu lze hospitalizovat jen z důvodů, které jsou výslovně stanoveny v zákoně – např.:
„Pacient ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy, touto poruchou prokazatelně trpí nebo je pod vlivem návykové látky.“

“ Hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jiným způsobem = pacient **ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy, touto poruchou prokazatelně trpí nebo je pod vlivem návykové látky** (definiční znaky)

- “ Nedobrovolná hospitalizace → oznámení soudu do 24 hod → rozhodnutí soudu do 7 dní → → pokud byla hospitalizace po právu, pak následuje rozhodnutí soudu na jak dlouho je přípustná (ústavní úroveň – LZPS)
- “ ÚOOLPZS – čl. 5, odst. 1: smluvní státy musí ve své jurisdikci respektovat osobní svobodu každého
- “ Zásahy do tohoto práva jsou možné jen z důvodů uv. v čl. 5, odst. 1 písm. a)–f)

“ tj. uvěznění, zatčení, zatčení za účelem předvedení, zbavení svobody nezletilého, zadržení pro vyhoštění a *„zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků“*

JE ZDRAVOTNÍ DETENCE SLUČITELNÁ S ÚOOLPZS?

“SDEU: „Nařídít detenci ve zdravotním kontextu je zásadně možné nejen tehdy, kdy se tak děje za účelem léčení a případně vyléčení nemoci nebo patologického stavu, jimiž určitá osoba trpí, nýbrž i tehdy, kdy osoba trpí nemocí nebo stavem, které mají takovou povahu nebo dosahují takové intenzity, že při současném stavu medicíny nejsou léčitelné.“

ŘÍZENÍ MOTOROVÝCH VOZIDEL

- “ Základní právní rámec: zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (§ 84 a násl.), vyhláška 277/2004 Sb., o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel
- “ Předpokladem je posudek o zdravotní způsobilosti, § 96 odst. 5.:
 - „Nepodrobí-li se držitel řidičského oprávnění bez závažného důvodu přezkoumání zdravotní způsobilosti ve stanovené lhůtě ani ve lhůtě náhradní, považuje se za zdravotně nezpůsobilého k řízení motorových vozidel.“
 - . Postup správního orgánu dle doslovného výkladu je však často nepřiměřený

- “ 3 možné situace: způsobilost, podmíněná způsobilost, nezpůsobilost
 - . Podmínka: používání nezbytného zdravotnického prostředku, technická úprava motorového vozidla, jiné omezení.
- “ Postupující nemoc není automatickým důvodem pro odnětí řidičské způsobilosti – lékař dle §4 odst. 2 písm. a) vyhlášky může pouze stanovit dřívější termín pravidelné lékařské prohlídky = jiné omezení odůvodňující podmíněnou způsobilost
- “ Příloha 3 vyhlášky: nemoci, vady a stavy vylučující nebo podmiňující zdravotní způsobilost k řízení → v případě přítomnosti této nemoci je třeba **odborného vyjádření** (např. neurologa) a **cíleného zaměření na nemoc**

“ Zdravotní způsobilost k řízení vylučují závažné formy nemoci, vad nebo stavu

- . zraku,
- . sluchu,
- . svalové a kosterní soustavy a pojivové tkáně,
- . onemocnění srdce a cév,
- . onemocnění mozku,
- . oběhové soustavy,
- . diabetes,
- . epilepsie,
- . poruchy spánku,
- . schizofrenie,
- . demence aj.

POBYT V ZAŘÍZENÍCH SOC. SLUŽEB

- “ Základní právní rámec: zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- “ **Soc. služba:** činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení (=sociální poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence)
 - . Ambulantní
 - . Pobytová
 - . Terénní
- “ **Zařízení soc. služeb:** centrum denních služeb, denní stacionář, týdenní stacionář, domov pro osoby se zdravotním postižením, domov pro seniory, domov se zvláštním režimem, chráněné bydlení, azylový dům, dům na půli cesty, zařízení pro krizovou pomoc, nízkoprahové denní centrum, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, noclehárna, terapeutická komunita, sociální poradna, sociálně terapeutická dílna, centrum sociálně rehabilitačních služeb, pracoviště rané péče, intervenční centra, zařízení následné péče

- “ Smlouva o poskytování sociálních služeb:
 - . **Smluvní strany:** poskytovatel a uživatel (příp. jeho zákonný zástupce / opatrovník, popř. obecní úřad obce s rozšířenou působností dle § 91 odst. 6 zákona – osoba nemá opatrovníka ani zákonného zástupce a není schopna sama jednat.
- “ Při poskytování sociálních služeb **nelze používat opatření omezující pohyb osob** (vyjma případů ohrožení života či zdraví)
- “ Při poskytování zdravotní služby v rámci sociální služby platí výše zmíněné ohledně informování pacienta

DĚKUJI ZA POZORNOST

Mgr. Jan Kliner

Panská 6, 110 00 Praha 1

tel: +420 222 510 464

GSM: +420 608 331 733

e-mail: jan.kliner@ak-kliner.cz

datová schránka ID jf9g9ta